

بنام خدا

سند ملی راهبرد انرژی کشور مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۸ هیأت وزیران: مقدمه «سند ملی راهبرد انرژی کشور»، سندی جامع و همه سویه برای مدیریت بخش انرژی کشور تا افق سال ۱۴۲۰ هجری خورشیدی است که با بهره‌گیری از توان کامل کارشناسی همه دستگاه‌های اجرایی و نهادهای مرتبط با این بخش و در چارچوب سیاست‌های کلی ارائه شده در اسناد بالادستی این سند و به استناد جزء (۲) بند (الف) ماده (۱۲۰) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، بر اساس مدل برنامه‌ریزی سوات (SWOT) تهیه و تدوین گردیده است. این اسناد شامل موارد زیر می‌باشد: ۱- سند چشم‌انداز بیست ساله کشور (۱۴۰۴-۱۳۸۴) ۲- سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری ۳- قانون برنامه ششم توسعه و اسناد پشتیبان آن ۴- قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی ۵- سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری ۶- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه ابلاغی مقام معظم رهبری ۷- سیاست‌های کلی محیط زیست ابلاغی مقام معظم رهبری این سند شامل اهداف کلان و راهبردهای اساسی بخش انرژی کشور تا افق سال ۱۴۲۰ بوده و با استفاده از روندهای جهانی تغییرات حامل‌های انرژی در این بازه زمانی و نگاه به وضعیت فعلی کشور در بخش انرژی، تدوین و ارائه گردیده است. الف - چالش‌ها و تنگناهای بخش انرژی کشور ۱- بالا بودن شدت انرژی و پایین بودن بهره‌وری انرژی در ایران در مقایسه با کشورهای هم‌تراز ۲- پایین بودن ضریب بازیافت مخازن نفتی و عدم اجرای کامل طرح‌های ازدیاد برداشت از جمله تحقق نیافتن کامل اهداف برنامه تزریق گاز به مخازن نفتی در سال‌های اخیر به دلیل کمبود گاز و افزایش مصرف ۳- بالا بودن عمر مخازن نفت و گاز کشور و افت تولید طبیعی آنها ۴- افزایش سهم تولید نفت سنگین و فوق سنگین در سبد تولید نفت خام ۵- نبود الگوی پالایشی مناسب در پالایشگاه‌های موجود کشور و تولید فرآورده‌های با کیفیت پایین ۶- بالا بودن تلفات در بخش‌های تولید، تبدیل و عرضه انرژی در کشور ۷- فقدان سازوکارهای مناسب بازار در عرضه محصولات انرژی ۸- محدودیت در دسترسی به منابع مالی بین‌المللی ۹- محدودیت دسترسی به فناوری‌های (تکنولوژی‌های) نوین ۱۰- موانع و مشکلات پیمانکاری و صنایع سازنده تجهیزات شامل کمبود ظرفیت، اندک بودن سرمایه ثبت شده، فقدان قوانین مربوط به اتحادیه‌های صنفی (سندیکاها) و مشارکت‌ها (کنسرسیوم‌ها) و

ضعف فناوری ۱۱- ناکافی بودن حضور بخش غیردولتی در سرمایه‌گذاری‌های بخش انرژی ۱۲- تبعیت سیاست‌های صنعت نفت و گاز از میزان نیاز بودجه عمومی کشور به درآمدهای ریالی و ارزی حاصل از مصارف حامل‌های انرژی و صادرات آن ۱۳- عدم توسعه معادن زغال سنگ حرارتی و نیروگاه‌های زغال سنگی ۱۴- سهم ناچیز انرژی‌های تجدید پذیر و پاک در سبد انرژی کشور ۱۵- طولانی بودن فرآیند اخذ تسهیلات بانکی و اخذ مجوزهای لازم قانونی ۱۶- کمبود شدید منابع مالی برای توسعه طرح‌های بخش انرژی ۱۷- ورود و تولید محصولات کم بازده و پرمصرف انرژی ۱۸- نادیده گرفتن ملاحظات اقتصادی در استقرار مراکز مصرف کننده انرژی ۱۹- فقدان نهاد مستقل تنظیم مقررات (رگولاتوری) در بخش انرژی ۲۰- بالا بودن نرخ انتشار گازهای آلاینده هوا (شامل آلاینده‌های گازی و ذره‌ای) ناشی از رشد بی‌رویه مصرف انرژی و به کارگیری فناوری‌های (تکنولوژی‌های) قدیمی و انرژی بر در بخش‌های صنعتی، تجاری و خانگی ۲۱- افزایش میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای ناشی از مصرف بیش از حد انرژی و بالا بودن شدت انرژی، در نتیجه افزایش نامطلوب رتبه ایران در تقسیم‌بندی جهانی به عنوان یکی از کشورهای تولیدکننده گازهای گلخانه‌ای و لزوم کاهش آنها بر اساس تعهدات از (۴) تا (۸) درصد ۲۲- قیمت گذاری غیرواقعی حامل‌های انرژی به‌ویژه برای واحدهای تبدیل‌کننده انرژی ۲۳- فقدان امنیت تقاضا در صادرات نفت خام و میعانات گازی و بازارهای بلندمدت و نبود مشتریان راهبردی ۲۴- فقدان مطالعه یکپارچه و جامع انرژی کشور ۲۵- بدهی‌های کلان انباشته شرکت‌های بخش انرژی ۲۶- نبود معامله‌گران نفت و فرآورده‌های نفتی خصوصی در کشور ب - اهداف کلان بخش انرژی در راستای توسعه همه‌جانبه بخش انرژی کشور با رویکرد سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، اهداف کلان بخش انرژی کشور به شرح زیر تعیین می‌گردد: ۱- افزایش بهره‌وری و کاهش شدت انرژی در کشور به نصف تا پایان افق چشم‌انداز سند ۲- افزایش بازیافت مخازن نفت و گاز کشور ۳- حداکثر کردن تولید و بهره‌برداری از میدان‌های مشترک نفتی و گازی ۴- افزایش ظرفیت‌های جدید و استفاده بهینه از منابع و ظرفیت‌های بخش انرژی برای حداکثرسازی ارزش افزوده در زنجیره تولید کشور ۵- استفاده حداکثری از ظرفیت جغرافیای سیاسی (ژئوپلیتیک) و ارتقای جایگاه بین‌المللی کشور در بازارهای جهانی انرژی ۶- تمرکز سیاست‌گذاری، تدوین راهبردها و اتخاذ تصمیمات در بخش انرژی کشور شامل نفت، گاز، برق، انرژی‌های تجدید پذیر، هسته‌ای و زغال سنگ حرارتی ۷- افزایش خود اتکایی

در توسعه و کاربرد فناوری‌های پیشرفته با دانش‌بنیان نمودن حوزه انرژی ۸- ارتقای امنیت عرضه انرژی مطمئن، پایدار و با کیفیت مناسب ۹- تنوع بخشی اقتصادی سبد انرژی کشور ۱۰- افزایش بازیافت و کاهش هدر روی در تولید و مصرف انرژی با رعایت ملاحظات و استانداردهای زیست محیطی ۱۱- کارآمدتر ساختن ساختار سازمانی تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان انرژی کشور متناسب با ساختار شرکت‌های پیشرو در این عرصه ۱۲- تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی با تأکید بر اقتصاد منابع تجدیدپذیر ۱۳- واقعی کردن قیمت حامل‌های انرژی برای تولیدکنندگان انرژی ۱۴- حصول اطمینان از ایمنی تأسیسات هسته‌ای و فعالیت‌های پرتویی در کشور ج - راهبردهای بخش انرژی ج - ۱- راهبردهای کلی بخش انرژی ۱- واقعی کردن قیمت نسبی حامل‌های انرژی در بخش‌های مختلف مصرف‌کننده حداکثر تا پایان پنج سال اول اجرای این سند و تدوam آن ۲- تفکیک کامل وظایف حاکمیتی از تصدی‌گری و ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی در بخش انرژی کشور به‌ویژه صنعت نفت با تأکید بر اعمال حق حاکمیت و مالکیت ملی بر منابع و ذخایر و صیانت از آن ۳- ایجاد حداکثر ارزش افزوده از منابع انرژی اولیه کشور از طریق تعریف و استقرار زنجیره ارزش بر مبنای نتایج امکان‌سنجی فنی و اقتصادی و ملاحظات زیست محیطی ۴- گسترش فعالیت‌های اقتصادی در مناطق و سواحل و جزایر جنوبی با استفاده از ظرفیت‌های صنعت نفت و گاز و همچنین مدیریت مصرف آب در صنایع انرژی بر ۵- ایجاد بازارهای رقابتی در زمینه تولید و عرضه حامل‌های انرژی ۶- کاهش ضایعات و تلفات در بخش تولید، انتقال، توزیع، و مصرف انرژی تا سطح استانداردهای ملی ۷- ارتقای فناوری در تجهیزات و فرآیندهای زنجیره انرژی ۸- بهره‌گیری مؤثر از موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی کشور برای خرید، فروش، معاوضه، انتقال، فرآوری و ذخیره‌سازی نفت و گاز و برق در بازارهای داخلی و منطقه‌ای با رویکرد حداکثر سودآوری در تجارت حامل‌های انرژی با تأکید بر ارتقای دیپلماسی انرژی ۹- ترویج و گسترش فرهنگ صرفه‌جویی و بهینه‌سازی مصرف انرژی و حمایت از توسعه شرکت‌های خدمات انرژی (ESCO) ۱۰- توسعه مشارکت‌آحاد مردم در سرمایه‌گذاری بخش انرژی در راستای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی و با هدف ارزش افزوده بخش انرژی ۱۱- بهبود کیفیت محصولات و خدمات بخش انرژی متناسب با استانداردهای ملی در راستای صیانت از حقوق متقابل مشتریان و

عرضه‌کنندگان با ایجاد نهادهای تنظیم مقررات بخش انرژی (رگولاتوری انرژی) ۱۲- اصلاح ساختار سازمانی و همچنین قوانین و مقررات جاری بخش انرژی متناسب با استانداردها و شرایط روز با تأکید بر حداکثرسازی مبادلات تجاری، عملکردهای بهینه اجرایی و توسعه‌ای در سطح بین‌المللی و افزایش جذابیت سرمایه‌گذاری ۱۳- تبدیل و تولید حامل‌های انرژی با ارزش افزوده بالاتر ۱۴- حمایت از گسترش پژوهش‌های کاربردی، تولید دانش فنی و تجاری‌سازی فناوری‌های نوین ۱۵- اجرای طرح مطالعات جامع انرژی کشور با راهبری سازمان برنامه و بودجه کشور ۱۶- تجاری‌سازی فناوری‌های انرژی‌های تجدیدپذیر و دوستدار محیط زیست ۱۷- توانمندسازی سرمایه انسانی از طریق ارتقای آموزش‌های حرفه‌ای و مهارت‌های کاری و آموزش مستمر ۱۸- توسعه صادرات کالا و تجهیزات دانش‌بنیان و خدمات فنی مهندسی بخش انرژی ۱۹- کاهش میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای و آلاینده‌های ناشی از تولید، انتقال و مصرف انواع حامل‌های انرژی ج ۲- راهبردهای نفت و گاز ۱- افزایش حداقل (۵) واحد درصد به ضریب بازیافت میادین نفتی کشور تا پایان افق زمانی این سند از طریق به کارگیری روش‌های ازدیاد برداشت و تولید حیانتی ۲- توسعه و بهره‌برداری حداکثری از کلیه میادین مشترک نفتی و گازی در راستای حفظ منافع ملی کشور ۳- گسترش اکتشاف نفت و گاز به عنوان پشتوانه تولید نفت و گاز کشور در پهنه سرزمین ۴- افزایش ظرفیت و حفظ سهم تولید نفت در اوپک و بازار جهانی با لحاظ تولید حیانتی از مخازن هیدروکربوری مایع کشور ۵- ارتقای کمی و کیفی محصولات زنجیره نفت خام و گاز (پالایشی و پتروشیمیایی) با رویکرد ایجاد حداکثر ارزش افزوده از طریق ارتقای فناوری و تولید محصولات متناسب با استانداردهای روزآمد ۶- استفاده از روش‌های مختلف تأمین مالی داخلی و خارجی برای اجرای طرح‌های صنعت نفت و گاز و افزایش سهم مشارکت بخش غیردولتی ۷- نگاه راهبردی به نفت و گاز به عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی کشور ۸- تخصیص بهینه گاز طبیعی تولیدی کشور بر اساس جامع‌نگری در منافع ملی ۹- افزایش بهره‌وری در زنجیره صنعت نفت و گاز کشور از طریق توسعه و توانمندسازی سرمایه انسانی، فناوری، نظام‌های مدیریتی و کاربری تجهیزات روزآمد جهانی ۱۰- جمع‌آوری، فرآوری و یا تبدیل حداکثری گازهای همراه و در حال سوختن با رعایت ملاحظات اقتصادی و زیست محیطی ۱۱- ایجاد اطمینان در تقاضای فروش نفت خام با خرید یا مشارکت در پالایشگاه‌های خارج از کشور ۱۲- اتخاذ تدابیر کارآمد در حوزه دیپلماسی انرژی برای افزایش سهم

ایران از تجارت جهانی گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی ۱۳- گسترش بازارهای صدور خدمات فنی مهندسی و فناوری انرژی ج-۳- راهبردهای بخش برق ۱- بهبود و ارتقای بازار برق و عملکرد آن در تأمین مطمئن برق برای تضمین روند توسعه پایدار کشور ۲- ارتقای سطح امنیت و پایداری در شبکه سراسری برق ۳- حداکثر بهره‌گیری از منابع انرژی اولیه و تأمین و صادرات برق به کشورهای منطقه با رعایت ملاحظات اقتصاد انرژی و دیپلماسی انرژی ۴- کاهش تلفات توزیع برق تا سطح متوسط کشورهای توسعه یافته ۵- افزایش سهم انرژی‌های تجدید پذیر و پاک در ظرفیت تولید برق کشور ۶- ارتقای بهره‌وری (راندمان) نیروگاه‌های حرارتی کشور در سطح متوسط کشورهای توسعه یافته ۷- افزایش بهره‌وری در زنجیره صنعت برق کشور از طریق توسعه و توانمندسازی سرمایه انسانی، توسعه فناوری، توسعه نظام‌های مدیریتی و کاربری تجهیزات روزآمد جهانی ج-۴- راهبردهای بخش انرژی اتمی ۱- استقرار استانداردهای ملی و بین‌المللی ایمنی هسته‌ای و پرتویی و انجام نظارت و ارزیابی‌های لازم ۲- تهیه و تأمین اقتصادی مواد اولیه و سوخت مورد نیاز راکتورهای هسته‌ای ۳- گسترش و تعمیق پژوهش‌های بنیادی و کاربردی به منظور دستیابی به فناوری‌های نوین نیروگاه‌های هسته‌ای از طریق تعاملات لازم بین‌المللی ۴- ارتقای سطح بومی‌سازی دانش فنی و بهبود فناوری‌های موجود و دستیابی به فناوری‌های نوین هسته‌ای و توسعه کاربرد آن در بخش‌های مختلف ۵- تعامل سازنده و مؤثر با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، سازمان‌ها و نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی به منظور تبادل اطلاعات و استفاده از فرصت‌های علمی، فنی و مالی در صنعت هسته‌ای ج-۵- راهبردهای بخش زغال سنگ ۱- شناسایی و اکتشاف جامع زغال سنگ حرارتی کشور ۲- استفاده بهینه همراه با فناوری جدید و سازگار با محیط زیست از زغال سنگ حرارتی در عرضه انرژی و تولید برق